30/08/2023

Λ. Μενδώνη: Πολύχρονη και διαρκής η κακομεταχείριση των αριστουργημάτων του Παρθενώνα στο Βρετανικό Μουσείο

/ Παιδεία και Πολιτισμός

«Πολύχρονη και διαρκής είναι η κακομεταχείριση και οι ζημίες των αριστουργημάτων του Φειδία στο Βρετανικό Μουσείο, ενώ η "φύλαξή" τους εκεί αποδεικνύεται καταστροφική και επικίνδυνη» αναφέρεται σε άρθρο -παρέμβαση της υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ».

Η υπουργός τονίζει αρχικά ότι «η πρωτοφανής υπόθεση της κλοπής εκατοντάδων πολύτιμων αντικειμένων του **Βρετανικού Μουσείου**, με δράστες τους εντεταλμένους για την προστασία των συλλογών του, πέραν από τις ποινικές και ηθικές ευθύνες, εγείρει το μείζον ζήτημα της αξιοπιστίας του ίδιου του μουσειακού οργανισμού. Παράλληλα, καταρρέει, μια ακόμη φορά, το τελευταίο επιχείρημα των Βρετανών ότι δήθεν τα **Γλυπτά του Παρθενώνα** είναι περισσότερο ασφαλή στο συγκεκριμένο Μουσείο απ' ό,τι στην Αθήνα, στο **Μουσείο της Ακρόπολης**».

Παρουσίαση των Γλυπτών του Παρθενώνα

Στη συνέχεια επικαλείται άρθρο των **«Times του Λονδίνου»** επισημαίνοντας: *«Στο κύριο άρθρο τους, στο φύλλο της 26ης Αυγούστου, οι "Times του Λονδίνου" - επί πενήντα έτη πολέμιοι της επιστροφής των* ***Γλυπτών στην Ελλάδα,*** *νυν ένθερμοι υποστηρικτές της επιστροφής και επανένωσής τους στην Αθήνα- ασκούν δριμεία κριτική στο Βρετανικό Μουσείο, επισημαίνοντας ότι η διεθνής φήμη του Μουσείου βρίσκεται σε κίνδυνο. Μετά τις πρόσφατες αποκαλύψεις το ελληνικό αίτημα ισχυροποιείται απολύτως».*

«Δεν είναι η πρώτη φορά που η βρετανική πλευρά είναι διεθνώς εκτεθειμένη για τον τρόπο που αντιμετώπισε τα αριστουργήματα του **Φειδία**. Τα αρχιτεκτονικά γλυπτά του μείζονος μνημείου του δυτικού Πολιτισμού -αναπόσπαστο και οργανικό μέρος του Παρθενώνα – κακοποιούνται και καταστρέφονται, ασεβώς, κατά τρόπο βίαιο και ανήθικο, από την εποχή της κλοπής και του βανδαλισμού τους από τον **Έλγιν,** μέχρι σήμερα. Ουδείς καλόπιστος και αντικειμενικός κριτής διατηρεί την παραμικρή αμφιβολία για τα κίνητρα και τις μεθόδους του Έλγιν, 200 χρόνια πριν. Επρόκειτο για κλοπή, που συνοδεύτηκε από πρωτοφανείς βανδαλισμούς, οι οποίοι προξένησαν διαπιστωμένες ανυπολόγιστες φθορές και καταστροφές στα μνημεία, πέραν της ζημίας και της ανήκεστης βλάβης στη φυσική, νοηματική και αισθητική τους ακεραιότητα» επισημαίνει η κ. **Μενδώνη** και επικαλείται τα όσα πει ο Edward Dodwell, ο οποίος, όπως σημειώνει, έζησε τη βαρβαρότητα του **Έλγιν**: *«"Ένιωσα απερίγραπτη ταπείνωση να είμαι παρών, όταν ο Παρθενώνας απογυμνωνόταν από τα λαμπρότερα γλυπτά του. Είδα κάποιες μετόπες, στο άκρο της νότιας πλευράς του ναού, να σέρνονται κάτω. Ήταν σφηνωμένες ανάμεσα στα τρίγλυφα, σε εσοχή. Για να τις σηκώσουν, έριξαν στο έδαφος το θαυμάσιο γείσο, το οποίο τις έστεφε. Η ανατολική πλευρά του αετώματος μοιράστηκε την ίδια*

τύχη”. Τη μαρτυρία του Dodwell συμπληρώνει ο **Robert Smirke:** *“Ταράχτηκα πολύ, όταν είδα την καταστροφή που γινόταν με το γκρέμισμα των ανάγλυφων της ζωφόρου. Κάθε πέτρα έσειε το έδαφος με το ασήκωτο βάρος της. Και ο βαθύς υπόκωφος ήχος του έμοιαζε σαν βογγητό αγωνιώδες του τραυματισμένου πνεύματος του ναού. Αυτά για τη βαρβαρότητα”*» αναφέρεται στο άρθρο της υπουργού.

Τα γλυπτά που λείπουν από τον Παρθενώνα

Λίνα Μενδώνη, Μελίνα Μερκούρη και τα Γλυπτά του Παρθενώνα

Στη συνέχεια η κ**. Μενδώνη** αναφέρεται στην και στην ιστορική ομιλία της, το 1986, στη συζήτηση της Oxford Union για τα Γλυπτά, όπου εξέθεσε, με ιστορική ακρίβεια και γλαφυρότητα, όσα βάρβαρα έπραξε ο βουλιμικός, για δόξα και χρήματα, λόρδος» όπως επισημαίνει. «Οι 56 λίθοι της ζωφόρου πριονίστηκαν ή απολαξεύθηκαν, ώστε το πάχος τους να μην ξεπερνά τα 18 εκ. για να καταστεί δυνατή η μεταφορά τους, με τα πλοία της εποχής» σημειώνει και προσθέτει: « **Ο “Μέντωρ”,** που μετέφερε 17 κιβώτια με Γλυπτά, βυθίστηκε έξω από τα Κύθηρα, τον Σεπτέμβριο 1802. Η ανέλκυσή τους ολοκληρώθηκε δύο χρόνια αργότερα. Αλλά σε κάποια, ήδη, η ζημία από τη διάβρωση ήταν μη αναστρέψιμη. Όταν τα Γλυπτά έφθασαν στην Αγγλία, ο Έλγιν τα αποθήκευσε σε υγρούς και ακατάλληλους χώρους. Τελικά, ο λόρδος – λειτουργώντας ως αρχαιοκάπηλος – πώλησε τα Γλυπτά, διά της βρετανικής κυβέρνησης, στο Βρετανικό Μουσείο, το οποίο, εν γνώσει του, αποδέχθηκε τα προϊόντα της κλοπής. Το **Βρετανικό Μουσείο** αγνόησε το τεράστιο σκάνδαλο που ξέσπασε στη βρετανική και διεθνή κοινή γνώμη, τις ευθείες καταγγελίες και τις έντονες διαμαρτυρίες εξεχουσών προσωπικοτήτων της εποχής, σε ολόκληρη την Ευρώπη. Θέση, στην οποία εμμένει, ως σήμερα.

Από το 1816, και για έναν περίπου αιώνα, τα παρθενώνια γλυπτά παρέμειναν στο Βρετανικό Μουσείο εκτεθειμένα, όχι μόνο στην ακραία ατμοσφαιρική ρύπανση του Λονδίνου, αλλά σε μια αίθουσα, στην οποία έκαιγαν κάρβουνο σε θερμάστρες, χωρίς καμινάδα. Το αποτέλεσμα ήταν να μαυρίσει η επιφάνειά τους και να υποστούν σοβαρή διάβρωση. Δύο φορές τα Γλυπτά «πλύθηκαν», με απολύτως ανορθόδοξο τρόπο, μετά την εκμάγευσή τους, το 1817 και το 1837. Πολλές φορές ακόμη, μέχρι το 1930».

«Συρμάτινες βούρτσες και χημικά στα Γλυπτά…»

Ακολούθως η υπουργός Πολιτισμού προσθέτει: «Στη δεκαετία 1930, ο λόρδος Duveen χρησιμοποίησε συρμάτινες βούρτσες και χημικά για να απομακρύνει την αρχαία πατίνα, όπως τεκμηρίωσε ο William St Clair, σε δύο έργα του. Ωστόσο, “η απόξεση της πατίνας συμπαρέσυρε ενίοτε, περιοχές και μάζες μαρμάρου, όπως ήταν αναμενόμενο, στις πλέον ευαίσθητες επιφάνειες, από άποψη διατήρησης, όπως προκύπτει άλλωστε και από τις εμπειρίες των δειγματοληψιών της πατίνας.

Συνεπώς, η ανωμαλία που προέκυπτε στην επιφάνεια του μαρμάρου, από την απόξεσή της, έπρεπε, σύμφωνα πάντα με τις αισθητικές προδιαγραφές να εξομαλυνθεί. Η εξομάλυνση επεκτάθηκε, για λόγους ομοιομορφίας, και στις ακάλυπτες από πατίνα περιοχές. Αλλά η εργασία εξομάλυνσης των επιφανειών του πεδίου των ανάγλυφων, αλλά και των μορφών, κορύφωσε την καταστροφή τους…”.

Σε ορισμένες περιπτώσεις έλαβε υπερβολικές διαστάσεις. *“Ορισμένες από τις μετόπες συνιστούν ακραία παραδείγματα αυτής της επέμβασης, όπου η απομειωμένη, από τη λείανση, επιφάνεια, είτε της πλάκας του ανάγλυφου, είτε των μορφών, είναι όχι μόνο μακροσκοπικά ορατή αλλά ενίοτε και μετρήσιμη”, σύμφωνα με το πόρισμα των ελλήνων επιστημόνων, οι οποίοι το 1999, ύστερα από διαπραγμάτευση του ΥΠΠΟ με το Βρετανικό Μουσείο, εξέτασαν τα Γλυπτά. Καταστράφηκε η “επιδερμίδα” τους»*

«Έπεσε πάνω στα αγάλματα και αποκόλλησε το πόδι ενός κενταύρου»!

«Αλλά η κακομεταχείριση των Γλυπτών δεν έμεινε εκεί», τονίζει στο άρθρο της η υπουργός και απαριθμεί τα γεγονότα κακομεταχείρισης των Γλυπτών: «Στο τέλος της δεκαετίας του 1960, το Τμήμα Συντήρησης του Βρετανικού Μουσείου επιχείρησε εκτεταμένους καθαρισμούς για να αφαιρέσει ρύπους και επικαθίσεις.

Τότε, η επιφάνεια των Γλυπτών καλύφθηκε με αραιωμένο κερί γλυκόλης πολυαιθυλενίου, προκειμένου να διευκολυνθούν μελλοντικοί καθαρισμοί. Εξαιτίας αυτού, δεν είναι πλέον διακριτά πολλά από τα ευαίσθητα χαρακτηριστικά τους.

Το 1961, ένας μαθητής, χειροδικώντας σε συμμαθητή του, στην αίθουσα των **Γλυπτών,** έπεσε πάνω στα αγάλματα και αποκόλλησε το πόδι ενός κενταύρου. Οι συντηρητές του **Μουσείου** ποτέ δεν μπόρεσαν να αποκαταστήσουν εντελώς τη ζημία. Το 1966 και το 1970 βάνδαλοι χάραξαν γραμμές και γράμματα, σε μορφές του αετώματος. Το 1974, κλέφτες προκάλεσαν ζημίες στην οπλή ενός κενταύρου, καθώς προσπάθησαν να αφαιρέσουν το μόλυβδο, που είχε χρησιμοποιηθεί για τη σύνδεση των λίθων, στην αρχαιότητα.

Τον Ιούνιο του 1981, εργάτης της **Υπηρεσίας Συντήρησης Δημόσιας Περιουσίας**, ενώ βρισκόταν επί της οροφής της Duveen Gallery, έχασε την ισορροπία του και παρέσυρε τμήμα της γυάλινης οροφής, που έπεσε πάνω σε μορφή του δυτικού αετώματος. Το ατύχημα προκάλεσε *“ελαφρά ραγίσματα και εκδορές” στο γλυπτό».*

Και προσθέτει: *«Όταν, παρά τη σιωπή και τότε του **Βρετανικού Μουσείου,** αποκαλύφθηκαν οι ζημίες, ο διευθυντής του Neil Mac Gregor, δήλωσε: “Όταν τοποθετείς γλυπτά σε κοινή θέα, τα εκθέτεις σε πιθανές ζημιές. Κάθε μουσείο στον κόσμο που εκθέτει γλυπτά, σε κοινή θέα διαθέτει ιστορικό τακτικών φθορών και ζημιών... Γκράφιτι, γρατσουνιές, φθορές από προσκρούσεις. Πολύ απλά, δεν*

μπορείς να εκθέτεις ένα γλυπτό σε ένα επίπεδο που το κοινό είναι σε θέση να το δει από κοντά, χωρίς να αποδέχεσαι το ρίσκο. Είναι το τίμημα που καταβάλεις για να το καταστήσεις διαθέσιμο, επισκέψιμο".

Σε όλα αυτά, να προστεθεί, τονίζεται από την υπουργό Πολιτισμού, «η άκρως προβληματική κατάσταση με τα νερά της βροχής να πέφτουν από την οροφή, στις αίθουσες έκθεσης των Γλυπτών, το 2019 και το 2021, η οποία τεκμηριώνει απόλυτα και την εγκατάλειψη του κτιρίου του Βρετανικού Μουσείου».

«Δεν έχουν συναίσθηση της αξίας και των αξιών των ευρημάτων του χρυσού αιώνα για τον δυτικό Πολιτισμό»

«Είναι σαφές ότι οι εκάστοτε επικεφαλής του Βρετανικού Μουσείου, αλλά και κάποιοι πολιτικοί, δεν έχουν την απόλυτη συναίσθηση της αξίας και των αξιών, που φέρουν τα συγκεκριμένα δημιουργήματα του "χρυσού αιώνα" για τον δυτικό Πολιτισμό και τον σύγχρονο κόσμο. Διαφορετικά, θα τα αντιμετώπιζαν με περισσότερη ενσυναίσθηση και λιγότερη αλαζονεία», τονίζει στη συνέχεια η υπουργός και προσθέτει: «Ο Chris Smith, υπουργός Πολιτισμού της Μ. Βρετανίας, το 1997, επισημαίνει στον διευθυντή του Βρετανικού Μουσείου Robert Anderson: "Η σύγχρονη ρύπανση στον Παρθενώνα έχει προκαλέσει τραγική φθορά στα αετώματα που δεν μετακίνησε ο Λόρδος Ελγιν... Είναι σαφές ότι ήταν προς όφελος των γλυπτών, τα οποία ανήκουν στο Βρετανικό Μουσείο, το γεγονός ότι αποτελούν περιουσία του Μουσείου".

Το 2002, ο Sir John Boyd, πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του Βρετανικού Μουσείου, σε επιστολή του στον Τόνι Μπλερ σημείωνε: "Η μετακίνηση οποιουδήποτε στοιχείου της συλλογής – αιγυπτιακού, μεσοποταμικού, ελληνικού, ρωμαϊκού, ινδικού, αφρικανικού, μεξικανικού ή κινεζικού – θα ισοδυναμούσε με ακρωτηριασμό, ενός από τα ελάχιστα μέρη στα οποία ο κόσμος μπορεί να ανακαλύψει τον κόσμο. Πρόκειται για ένα δημιουργικό και ζωντανό επίτευγμα του Διαφωτισμού. Ο Παρθενώνας, από την άλλη, είναι ένα ερείπιο που πλέον δεν μπορεί ποτέ να αποκατασταθεί"».

Βρετανικό Μουσείο: Οι κλοπές του σήμερα

Και καταλήγει στο άρθρο της η κ. **Μενδώνη** αναφέροντας τα γεγονότα που είδαν το φως της δημοσιότητας με τις κλοπές από το Βρετανικό Μουσείο τονίζοντας: «Σήμερα, ακολουθεί το τραγικό περιστατικό της κλοπής από τους εντεταλμένους του **Βρετανικού Μουσείου** για την ακεραιότητα και τη φύλαξη των θησαυρών του. Μετά τα πολύχρονα και τραγικά πάθη των Παρθενώνιων Γλυπτών, "φυλασσόμενα", στο Βρετανικό Μουσείο, μήπως οι κλοπές βρίσκουν την αιτιολογία

τους; Αδιαφορία για τη σημασία των αντικειμένων των Συλλογών. Υπέρμετρη αλαζονεία, εκ μέρους των ιθυνόντων του *“Οικουμενικού Μουσείου”».*

«Απέχει η σημερινή συμπεριφορά των εντεταλμένων του **Βρετανικού Μουσείου** από την ανεπίτρεπτη συμπεριφορά του Ian Jenkins, τ. επιμελητή των Ελληνικών Συλλογών του, όταν τόλμησε, το 1999, στην επίσημη ιστοσελίδα του Μουσείου να αναρτήσει δύο φωτογραφίες της *κεφαλής της Ιριδας;* Στη μία, η κεφαλή είχε μαύρες επικαθίσεις» αναρωτιέται η υπουργός και συμπληρώνει: «Στην άλλη ήταν καθαρή. Στη λεζάντα ο Jenkins, σημείωνε: “Πριν απ’ τον καθαρισμό, και μετά τον καθαρισμό», ισχυριζόμενος ότι αυτό είχε συμβεί στην Αθήνα. Όμως, η αλήθεια είναι ότι η φωτογραφία της Ιριδας με τις επικαθίσεις ήταν από γύψινο εκμαγείο, που εξέθετε το **Βρετανικό Μουσείο.**

Η καθαρή κεφαλή της θεάς φυλασσόταν πάντα προστατευμένη στο Μουσείο της Ακρόπολης, από το 1889, όταν αποτοιχίστηκε από βυζαντινό τοίχο στην Ακρόπολη. Δεν τα γνώριζε αυτά ο Jenkins; Προφανώς και τα γνώριζε. Απλώς, αποτόλμησε μία πλάνη, μια απάτη ανεπίτρεπτη για τον επιστήμονα επιμελητή του Βρετανικού Μουσείου».

Τέλος η κ. **Μενδώνη** τονίζει: «Πολύχρονη και διαρκής είναι η κακομεταχείριση και οι ζημίες των Γλυπτών του Παρθενώνα στο Βρετανικό Μουσείο. Οι κλοπές, από τους αρμόδιους επιμελητές, αλλά και η αιδήμων σιωπή των επικεφαλής του, οι οποίοι ούτε μεριμνούν για την προστασία των συλλογών, ούτε λαμβάνουν τα προσήκοντα μέτρα ασφάλειας και φύλαξης, αποδεικνύει ότι η «φιλοξενία» που παρέχεται στα αριστουργήματα του Φειδία, στο Βρετανικό Μουσείο, ήταν πάντα πλημμελής, ελλιπής, προβληματική.

Η “φύλαξη” των **Γλυπτών στο Βρετανικό Μουσείο** αποδεικνύεται καταστροφική και επικίνδυνη. Η επιτακτική ανάγκη της επανένωσής τους, στην Αθήνα, αποτελεί τώρα πράξη Δικαιοσύνης»